

OMAGIU SAVANTULUI

Doctor în filologie **Maria ABRAMCIUC**

Doctor în istorie **Teo-Teodor MARȘALCOVSCHI**

Universitatea de Stat „Alecu Russo”

În mediul academic (și nu doar!), este bine cunoscută viața și activitatea profesorului universitar, doctorului habilitat Demir Dragnev, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit, Cetățean de Onoare al orașului Soroca. Recent, au fost scoase de sub tipar două cărți omagiale consacrate vestitului istoric basarabean: ***Orizonturi medievale și moderne în istoria românilor (economie, societate, politică, cultură, istoria științei)*** și ***Membrii corespondenți Demir DRAGNEV: Biobibliografie***.

Redactor științific al volumelor este doctorul habilitat Constantin Manolache, coordonatori – Sergiu Bacalov și Ion Valer Xenofontov, doctori în istorie. Este important să accentuăm că cele două cărți se disting printr-o înaltă ținută științifică și tehnică, la alcătuirea lor colaborând savanți și cercetători notorii, între care îi menționăm pe academicienii Victor Spinei, vicepreședinte al Academiei Române, Valeriu Canțer, Ioan-Aurel Pop, Andrei Eșanu, membru de onoare a Academiei Române; profesorul universitar, doctor Ioan Caproșu, doctorul habilitat Gheorghe Cojocaru, directorul Institutului de Istorie al AȘM, doctorul în istorie Gheorghe Negru, președinte al Asociației Istoricilor din Republica Moldova, muzeograful, directorul Muzeului de Istorie din Soroca, doctorul în istorie Nicolai Bulat, cercetători științifici ș. a., acoperind o vastă arie geografică: Chișinău, București, Iași, Cluj-Napoca, Moscova, Sankt Petersburg, Atena, Odesa, Bălți, Solonic, Soroca.

rind o vastă arie geografică: Chișinău, București, Iași, Cluj-Napoca, Moscova, Sankt Petersburg, Atena, Odesa, Bălți, Solonic, Soroca.

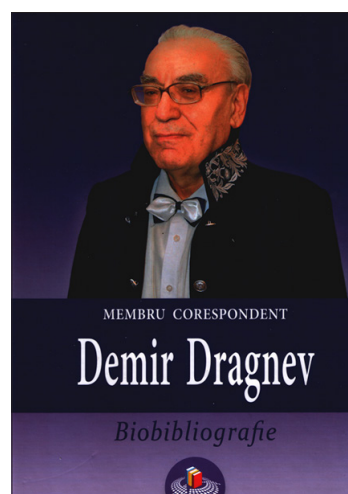
Istoricul Gheorghe Cojocaru, în articolul introductiv *Nume de referință în știința istorică din Republica Moldova*, prezintă panoramic viața și activitatea omagiatului, afirmând sigur că profesorul Demir Dragnev este unul din cei mai indicați savanți în cercetarea problemelor din domeniu, istoriograf de mare competență, om de cultură, intelectual absolut și profesor universitar remarcabil. Cunoștințele și experiența sa în problemele epocii medievale și de civilizație românească îi relevă calitatea de enciclopedist desăvârșit, calificându-l drept unul din principalii lideri ai mișcării istorice din Basarabia, atașată substanțial la istoriografia națională carpatină, în mare măsură, grație reputatului om de știință de la Chișinău.

Consacrat științei, Demir Dragnev rămâne în continuare una dintre figurile centrale ale gândirii istorice și culturale din Basarabia, creatorul unei școli proprii, apreciate în cercurile elitare academice de pe ambele maluri ale Prutului. Pe parcursul anilor, a coordonat cinci teze de doctor habilitat, 16 de doctor în științe, mii de licențiați în istorie, care activează în centrele științifice, în instituții de învățământ universitar și preuniversitar, muzee, arhive de stat și în alte domenii.

Orizonturi medievale și moderne în istoria românilor (economie, societate, politică, cultură, istoria științei).

Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut) și Institutul de Istorie.
Chișinău: Tipografia Centrală, 2016. 816 p.

Membrii corespondenți Demir DRAGNEV: Biobibliografie.

Academia de Științe a Moldovei și Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut). Chișinău: Tipografia Centrală, 2017. 328 p.

Impresionează productivitatea editorială a savantului. Până la acest moment a publicat cca 550 de opere, inclusiv 84 de studii monografice, colecții de documente, articole, lucrări de sinteză individuale și colective.

Valoarea operei sale constă în soluționarea rafinată și profundă a problemelor epocii medii tardive și moderne timpurii (sec. al XV-lea – înc. sec. al XIX-lea). Este remarcabil faptul că profesorul Demir Dragnev a contribuit, în cel mai direct mod, la elaborarea aspectelor teoretice, stabilirea criteriilor și particularităților specifice ale dezvoltării Moldovei, la studierea, pe verticală și orizontală, a proceselor economice, politice, sociale și culturale din ținut. Pentru întâia dată în istoriografia românească un istoric-savant a examinat și studiat toate actele cunoscute din secolele XV–XVIII, stabilind structura proprietății funciare și evoluția continuă a acesteia (a se vedea: Demir Dragnev. *Istoria și civilizația medievală și modernă timpurie în Țările Române. Studii și materiale*. Chișinău: Cartdidact-Civitas, 2012, pp. 401-407, anexe).

În perioada sovietică, cercetarea a fost dominată în totalitate de politică și ideologie. Autoritățile investeau în sondarea tematicii care oglindea construcția socialismului. Se raportau însă și la perioada modernă, în care, conform teoriei marxist-leniniste, se intensifica lupta de clasă ce urma să se finalizeze cu „trecearea iminentă la socialism/comunism”. În același timp, epocile antică și medie erau ignorate sau interpretate unilateral, fiind avansate frecvent „teorii” improprii, precum *teoria imigraționistă* a lui Röseler, care afirma eronat că dacii ar fi fost exterminați în cadrul războaielor daco-romane, iar romanizarea nu ar fi avut loc. În asemenea condiții, după evacuarea lui Aurelianus, teritoriul Daciei ar fi rămas fără populație. Se mai declara că strămoșii direcți al românilor duceau un mod de viață nomad, iar româna era echivalentă albanezei.

Istoricii sovietici, inspirați de teoria röseleriană, elaborează conceptul intitulat *anti-continuitate* și intenționează să unifice procesele din Basarabia cu cele din Rusia. S-a ajuns până la „concluzii” tendențioase de genul: „Dacia a fost populată de slavi”, „slavii au suportat toate ororile romane”, iar, din secolul al VIII-lea, „au fost constrânși de români” <venetici?!>, astăzi „rămânând să locuiască numai în Basarabia” <ocupată> (Н.К. Державин. Происхождение молдавского народа. În: Советская наука № 12, 1940). În anii 1970, aberațiile au continuat, ignorând cu desăvârșire existența în provincie a elementului est-romanice (Славяно-волошские связи, Chișinău: Știința, 1978). S-a procedat la fel și în cazul limbii române (Вопросы молдавского языка в свете трудов И.В. Сталина. Кишинев, 1951; Восточнославяно-молдавские языковые взаимоотношения. II, Кишинева, 1967 ș. a.).

Profesorul Demir Dragnev se numără printre pu-

ținii istorici angajați să elucideze această perioadă responsabilă pentru destinul românilor și să integreze istoria Basarabiei în a neamului întreg. Asistăm la un act civic și patriotic veritabil. În mediul intelectual infect din perioada sovietică, era mai mult decât riscant să publici studiul monografic *Gospodăria rurală a Moldovei feudale (fin. sec. XVII – înc. sec. XIX)*, cu trimiteri la conceptul despre *continuitatea sau dominația agriculturii asupra păstoritului în structura economiei agrare din Moldova*. După proclamarea independenței, Demir Dragnev izbucnește vulcanic, exprimând tranșant și nuanțând ideile respective, anunțând noi perspective de interpretare a fenomenelor din istoria medievală a ținutului. Participă la elaborarea și precizarea de rigoare a noilor noțiuni (*continuitatea mobilă, cultura agricolă montano-terasică*), se pronunță împotriva teoriei marxiste stadiale a formațiunilor economico-sociale și argumentează, în consens cu istoriografia națională, funcționarea unui *feudalism de vasalitate bidimensională* (raportul *domnitor – boieri*, în rest, nu existau relații feudale), opus celui de tip *tridimensional occidental*.

Din aceste puncte de vedere, volumul *Orizonturi medievale și moderne în istoria românilor* fixează evoluția concepțiilor generate de istoricul și omul de cultură. Dr. hab. Valentin Tomuleț reliefează ideea că, în cercetări, profesorul Demir Dragnev a fost axat întotdeauna „pe metodologia general-umană, apărând valorile naționale, adevărul istoric, limba, alfabetul și tradițiile” autohtone. Dr. Vlad Mischevca se referă la meritele savantului în elaborarea noilor dimensiuni interpretative în raport cu problemele epocii medii. Dr. hab., prof. univ. Ion Eremia, folosind surse în limba rusă, reia problemele de etnogeneză, limbă, credință, tradiții.

Profesorul Ion Chirtoagă analizează *comunitatea răzeșească* din Nisporeni. Concluziile conduc spre teoria generală a obștii – temă cercetată minuțios de venerabilul academician. Aici însă se impune o remarcă: *obștea răzeșească* nu poate fi comparată cu obștea *сябер-ilor* din Rusia, deoarece ea se bazează pe *proprietate funciară ereditară*, iar cea rusească – pe *cumpărarea în comun a pământului*. În cazul răzeșilor, munca purta un caracter individual, al sebrilor – colectiv. Specificul *ereditar longitudinal* (după Radu Rosetti, *feudofiefal*) prevede suplینirea proprietății cu *hărăziri* (*donații, hotărări, dedicații*) domnești (de aici, după Demir Dragnev, apar „sate răzeșești de margine”). Precizăm, în context, că substantivul *hărăzire* dă naștere noțiunii de „*răzeși*” (comparați: radicalul „*răz*” +sufixul substantival „*-eș*” = „*răzeș*”). Alternanța (*proteza*) confirmă dinamica respectivei rădăcini.

Istoricul Valentin Tomuleț se referă la *odnodvorții* Basarabiei, care, prin decizia guvernului țarist, sunt atestați din martie 1847. Se avea în vedere trecerea în

această categorie socială mai generală a *mazililor* și *ruptașilor* (*rupta de visteria* și *rupta de cămara*). În realitate, *mazilii* și *ruptașii* și-au păstrat imunitățile sociale și morale tradiționale, de aceea „reforma” era implementată cu rezistență. *Mazilii* și *ruptașii* locuiau în orașe și satele răzeșești. Intermitent, unele documente de arhivă operează cu categoriile „țărani-răzeși” (răzeșii nu erau țărani), „răzeșii-ruptași” (ruptașii, de regulă, nu proveneau din răzeși) sau „răzeși-odnodvorți”. În realitate însă astfel de combinații pot fi aplicate numai la *mazili*, aceștia fiind răzeșii promovați în organele administrațiilor teritoriale și care și-au pierdut funcția. Oricum, studiarea continuă a acestor nuanțe rămâne o obligație a istoricilor.

Volumul recenzat este axat și pe tematica „secundară”, împinsă spre periferia cercetărilor. Ne referim la diversitatea subiectelor discutate, în care sunt abordate subiecte aferente celui de bază: istoria comunităților urbane și rurale, a citadelor și fortificațiilor, arta prelucrării metalelor, condiția manuscriselor literare, valorificarea tezaurului folcloric, mesajele confesionale din epoca antică și modernă, societatea studențească din Cernăuți, ctitori și personalități marcante etc. Această varietate de interpretări completează nuanțat domeniul istoriei și cel al culturii naționale.

Mai multe articole reiau (a câta oară?) probleme de limbă și istorie a românilor. Gheorghe Negru demonstrează duplicitatea politicii țarismului în primii ani de după raptul din 1812 și intenția autorităților de a demonta valorile autohtone. Ilie Gulca cercetează școala din Basarabia din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea, reliefând procesul de rusificare a moldovenilor și etniilor conlocuitoare din gubernie, predarea în instituțiile școlare a unei istorii străine. Româna a fost scoasă din învățământ, iar elevii care comunicau în limba maternă erau pedepsiți sau exmatriculați.

Publicația include și două lucrări cu tematică transilvăneană, în care este analizat statutul politic și confesional al voievodatului. Academicianul Ioan-Aurel Pop (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj) tratează aspectul creștin-ortodox de aici, identitate religioasă proprie tuturor românilor. Unii preținși istorici afirmă că Moldova avea stăpâniri în Transilvania, unde se vorbea în „limba moldovenească”. Este o falsificare crasă a evenimentelor – cetățile Ciceu, Cetatea de Baltă, Bistrița, Unguraș și Rodna au trecut sub administrația lui Petru Rareș după evenimentele din mai-iunie 1529, ca rezultat al colaborării militare dintre domnitor și voievodul Ioan Zapolya.

Voievodatul Transilvaniei se afla în apropiere nemijlocită de maghiari și habsburgi, iar, după Mohaci, intră în sfera intereselor agresive otomane. De fapt, toate ocupațiile reprezentau acte incidentale,

fie și de o durată prelungită, fiindcă românismul nu a fost demontat nicicând. Autorii clujeni Ioan Bolovan, Crinela Elena Holom și Marius Eppel confirmă acest adevăr. Statistica demografică din anii 1869–1910 arată că românii alcătuiau 55–60% din numărul total al populației, pe când ungurii numai 26–35%. Această etnie este majoritară doar în două județe mici – Harghita și Covasna, de aceea pretențiile Ungariei și șantajul Rusiei vizavi de acest teritoriu nu au acoperire istorică și demografică.

În structura culegerii este integrat compartimentul *Cultură și artă*, care se asociază contribuției profesorului Demir Dragnev la elaborarea cursurilor universitare și manualelor pentru studenți și elevi. Dr. Emil Dragnev face o analiză subtilă a picturii murale și scripturilor din naosul bisericii din Pătrăuți, localitate situată între cele două capitale ale Moldovei istorice – Siret și Suceava. Dr. hab., m. c. al AȘM Mariana Șlapac prezintă în premieră *evoluția și arhitectura fortificațiilor de Reni, jud. Tomarova*. Dr. Maria Danilov studiază cărțile vechi slavo-românești, care au circulat în Basarabia, comentând, în special, *Liturghierul lui Macarie (1508)*, lansat în știință de Aleksandr Iațimirski. Notăm că vestitul filolog rus (1873–1925), specialist în domeniul literaturii slave din Moldova și Valahia, a fost fiul unui profesor de origine rusă și al unei românce, că și-a petrecut copilăria la Hâncești și a studiat la Universitatea din Moscova. Informăm oponenții noștri că distinsul savant sublinia că în Basarabia se vorbește românește, și nu „moldovenește”, cum susțin distorsionat pseudo-istoricii. În context, se înscrie și articolul subsemnatilor, referitor la scrierile lui Dimitrie Balica comisul (romanul *Polidor și Hariti* și un *Miscelaneu* „compozate” la Bălți în anii 1843 și 1848).

O serie de publicații au ca obiect de studiu analiza istorică și literară a surselor. În capitolul final, intitulat *Plai sorocean*, volumul include articole în care autorii (Nicolae Bulat, Sergiu Bacalov, Alina Felea, Larisa Svetlicinai și Constantin Drahenberg) comentează fragmente din istoria acestui străvechi ținut românesc, baștina renumitului profesor *aromân* Demir Dragnev (*Dragne*).

Avem toate motivele să afirmăm că toate studiile din volum, la modul direct sau indirect, au avut ca reper opera profesorului Demir Dragnev, exemplu de veritabilă ținută științifică, și reconfirmă conceptul și înalta calitate a activității științifice, pe care istoricul basarabean o desfășoară pe parcursul mai multor decenii. Astfel, culegerea omagială, o importantă sursă de informare pentru specialiștii în domeniu, profesori, studenți, elevi, constituie o sinteză veritabilă a orizonturilor științifice medievale și moderne și, pe lângă conținuturile consistente, deschide noi perspective cercetărilor viitoare.